

Kínai császárság

A kínai császár intézménye a világtörténelem egyik leghosszabban fennállott uralkodói rendszere. A császári (huangti) címet Kína uralkodói az ország egyesítésétől, a Csin-dinasztia (i. e. 221 – i. e. 207) alapításától egészen 1916-ig, Jüan Si-kaj császári kísérletének bukásáig használták. Az uralkodó másik elnevezése az Ég fia volt, ami még régebbi, mint a Csin-dinasztia, és azt az elképzelést hordozza magában, hogy a kínai császár minden „égaltti”, azaz az egész világ ura.

Az Európában Caius Iulius Caesar nevéből kialakult császárfogalomhoz etimológiailag értelemszerűen nincs köze. A két fogalom annyiban hasonló, hogy elvileg és eredetileg mindkettő az egész világra kiterjedően a legfelső hatalmat magának igénylő uralkodót jelentette.

A császári intézmény alapvető elvei

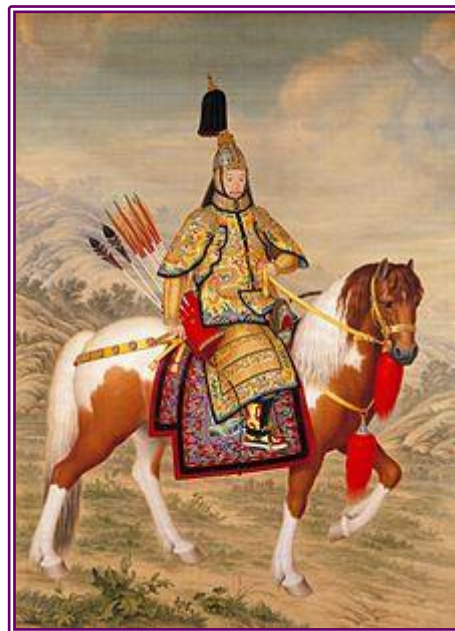
A kínai uralkodók kormányzati szerepe és vallási feladatköre háromezer éven át fejlődött, a Sang-dinasztia korától a 20. századig, Pu Ji kínai császárig. Már az ókorban kialakult néhány olyan alapelv, amely az intézmény története során mindvégig érvényes maradt.

A „hódolati rendszer”

Az egyik ilyen az a Konfuciusz nevéhez köthető tan, amely szerint ahogy az égen nem lehet két Nap, úgy az ég alatt, a földön sem lehet két uralkodó. Így „ kozmikus” példákkal kívánták igazolni a világ feletti uralmuk fikcióját, ami a hódolati rendszerben teljesedett ki.

Kína az általa ismert világnak mindig is a legnagyobb, legfejlettebb, legcivilizáltabb országa volt. A kínaiak világképe ennek megfelelően alakult: azt tartották, hogy Kína a világ közepe (ld. az ország neve: Csung-kuo, „Középső Ország”), a többi ország pedig periferikus helyzetű, civilizálatlan, barbár és alacsonyabb rendű. A kitajok, dzsürcsik, mongolok hódításai sem változtattak ezen a meggyőződésen, mert ezek a nomád népek kizárólag katonailag voltak erősebbek Kínánál, s úgy is csak ideiglenesen. A kínai felfogás szerint minden más nép, bárhol éljen is, részesülni kívánt az Ég Fia hatalmának áldásaiból.

A Kína-központú világkép következményeként a kínai kormányzat elvárta, hogy a környező országok ne csak egyszerűen nagyhatalomként, hanem feljebbvalójukként, s civilizációjuk forrásként tekintsenek Kínára. Kína tehát nem ismerte az egyenrangú nemzetközi kapcsolatokat, csak Kína és a behódolt országok viszonylatában tudott gondolkodni. A Ming-korban, amikor újra nemzeti dinasztia ült a trónon, ez a „hódolati rendszer” feléledt, és kialakultak intézményes keretei, amelyek egész a 19. századig változatlanok maradtak, még ha ez az elmélet idővel már csak üres fikció maradt is. Ennek alapján azoknak az országoknak, amelyek kapcsolatba kívántak lépni Kínával, el kellett fogadniuk a kínai császár fensőbbiségét, időnként követeket kellett küldeniük Pekingbe hódolatuk kifejezésére, és „adót” kellett fizetniük Kínának. A kínai császár ezért általában valamilyen hivatalos rangot és pecsétet adományozott a „meghódolt” ország uralkodójának, esetenként védelmet nyújtott számára, s engedélyezte kereskedőinek a Kínával való kereskedést. A kapcsolat konkrét tartalma kortól és országtól függően változott: volt, hogy a meghódolt ország

Csien-lung császár (1758)

Kínai császárság

ténylegesen kínai ellenőrzés alá került, de az esetek többségében az alárendeltség csak névleges volt, a Kínának fizetett „adó” pedig jelképes ajándék volt csupán. A szomszédos országok általában kényszerűségből hódoltak meg, míg a távolabbiak inkább csak azért, hogy kereskedhessenek Kínával.

Még az 1793-ban Kínába érkezett brit követséget is úgy fogadták, mintha hódolati küldöttség lett volna. A 19. század, különösen a két ópiumháború képében, keserű tanulságokkal szolgált Kína számára a reális erőviszonyokról. Mégis, az egy császár elvéhez mindvégig ragaszkodtak. Pu Ji még öt évvel lemondása után is felháborodással fogadta annak a híret, hogy Jüan Si-kaj restaurálni kívánja a monarchiát és császárrá kiáltotta ki magát.

A császárok vallási és állami funkciói

Az Ég temploma

A császár vallási feladatainak alapjait már az ősi, a Csou-dinasztia korában kialakult szabályokat az azt követő, a Tavasz és Ősz korszakának nevezett időszakban összeállított Szerartások feljegyzései is rögzítette:

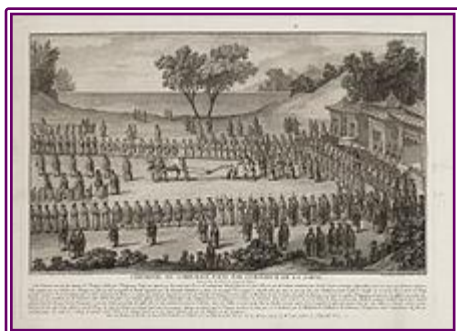
„Amikor a régi uralkodók székhelyük külvárosában bemutat-ták áldozatukat az isteneknek, a szél és az eső szabályossá vált, a hideg és a meleg pedig a megfelelő évszakban érkezett meg. Így a bölcs uralkodónak csak állnia kellett, arccal dél felé fordulva, s a világban rend uralkodott.”

– Szerartások feljegyzései

A császárnak számos különböző áldozatot kellett bemutatnia, például a birodalom híres hegyeinél és folyóinál még a 19. században, a Tajping-felkelés után is sor került ilyen hálaadó ceremóniákra. Természetesen kiemelkedő fontosságú volt a császári ősök kultusza, akik a birodalom védelmezőinek számítottak. A legfontosabb vallási feladata azonban az uralkodónak az Égnek bemutatott áldozata volt a téli napforduló idején, a napok hosszabbodása üdvözléseként, amit a főváros déli külvárosában kellett bemutatni. Ezt az utóbbi századokban Pekingben az Ég templománál végezték el. A kék színű cserepekkel borított épületben készült fel a császár az áldozásra, innen vonult át a fenyőligeten az Ég oltárához, egy háromszintes márvány teraszhoz, ahol földre borult a hatalmas Ég előtt. Az ököráldozathoz tartozott a császár imája:

„A lélekkel bíró lények mind hálával tartoznak a Te kegyeidért, életük kezdetéért. Az emberek és a többi lények boldogságban élnek, Ó Urunk, a Te szereteteden. Minden élőlény hálával tartozik Neked jószágodért, de melyikük tudja, honnan érkezik hozzá az áldás? Csak Te vagy egyedül, ó Urunk, minden dolog valódi szülője.”

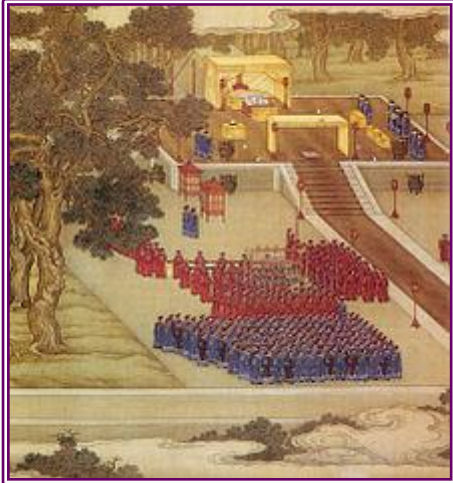
– Dawson 27. oldal

Kínai császár szántási ceremóniája francia metszeten (1786)

Festményrészlet Kanghszi császár déli körútjáról (1689)

Kínai császár áldozati szertartása a földművelés oltáránál
(18. század)

Kanghszi császár hadjáraton a mongol határon

A császár világi tevékenységének ideológiai alapját az – egymással ellentétben álló – konfuciánus és a legista filozófiai iskolák tanításainak egyfajta ötvözte adta. A konfuciánusok úgy tartották, hogy az uralkodó (és az állam) az emberért van, a legisták szerint ezzel szemben az emberek vannak az államért és az uralkodóért. Szerintük a hivatalnokok az uralkodói akarat engedelmes eszközei, a konfuciánusok szerint viszont a tisztségviselőknek morálisan felsőbbrendű embereknek kell lenniük, akik végső soron az Égnek tartoznak felelősséggel. A kialakuló császári ideológiai ötvözetet konfucianizmusnak nevezték, de az tartalmazta a legizmus elveit is.

Kínai uralkodók listája

A Kínai Császárság i. e. 221-ben jött létre Csin Si Huang-ti hódításaival. Addig Kelet- és Északkelet-Kína különböző törzseinek különböző kiterjedésű és szervezetű államai alkották a mai Kína területén lévő ősi királyságokat. Az i. e. 221 előtti államok nem azonosak Kínával, hanem előzményei annak. A közös ezekben az államokban az, hogy már az i. e. 3. évezredben valószínűleg a mai kínai nyelv őseit beszélték az itt élők.

- Az első legendás uralkodók
- Hszia-dinasztia (i. e. 21. század – i. e. 1600)
- Sang-dinasztia (i. e. 1600–1046)
- Csou-dinasztia (i. e. 1046–256)
- Csin-dinasztia (i. e. 221–207)
- Han-dinasztia (i. e. 206 – i. sz. 220)
- Cao Vej, Su Han, Szun Vu (220–280)
- Második Csin-dinasztia (265–437)
- A tizenhat királyság korszaka (303–431)
 - Cseng-Han (303–347)
 - Han-Csao (304–351)
 - Jen (337–436)
 - Liang (320–460)
 - Hszia (407–431)
 - Vu Hu (350–555)

Kínai császárság

- Csoucse (2. század – 473)
- A toupuk és Taj (219–376)
- Juvenek, tiefuk (260–391)
- Lia Hszi (303–338)
- Zsan Vej (350–352)
- Hszi Jen (384–394)
- Su (405–413)
- Vuhszing (473–555)
- Jinping (477 – 5. század)
- Északi és déli dinasztiák
 - Északi dinasztiák (386–581)
 - Déli dinasztiák (420–589)
 - Déli Liang (555–587)
- Szuj-dinasztia (581–618)
- Tang-dinasztia (618–907)
- Vutaj Sikuo (Az öt dinasztia és tíz királyság kora, 897–978)
 - Vutaj (Öt dinasztia, 907–960)
 - Sikuo (Tíz királyság, 897–978)
 - Csu (897–951)
 - Vu (904–937)
 - Vu Jüe (904–978)
 - Csing Nan (Nan Ping, 906–963)
 - Su (Csien Su és Hou Su, 907–965)
 - Min (909–945)
 - Han (Nan Han és Pej Han, 917–979)
 - Nan Tang (937–976)
- Csüancsang (945–978) és Vuping (950–963) csietusik (katonai kormányzóságok)
- Liao-dinasztia (907–1125)
- Szung-dinasztia (960–1279)
- Hszi Hszia-dinasztia (1032–1227)
- Harmadik Csin-dinasztia (1115–1234)
- Jüan-dinasztia (1271–1387)
- Ming- (1368–1662) és Sun-dinasztia (1644)
- Hou Csin (1616–1636) és Csing-dinasztia (1636–1912)
- Tajping-felkelés (1851–1864)
- Kínai Császárság (1915–1916)